

dr hab. inż. Piotr Kwiatkiewicz, prof. UAM

Poznań, dnia 26 lipca 2023 r.

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM

Zakład Studiów nad Bezpieczeństwem

Ul. Uniwersytetu Poznańskiego 5

61-614 Poznań

Recenzja dysertacji doktorskiej mgr Marcela Błocha *Uwarunkowania polityki klimatycznej Rzeczypospolitej Polskiej* napisanej w na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem dra hab. Przemysława Mikiewicza.

Przedmiotem recenzji jest szczegółowa ocena, czy rozprawa spełnia warunki określone art.187 ust.1 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020, poz. 85 ze zm.). Wynikającym z nadmienionego aktu prawnego wymogiem jest, by rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora dra hab. Przemysława Mikiewicza, stanowiła oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazała ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Niniejszą recenzję napisano, kładąc akcent na przytoczone wymogi.

Tytuł pracy:

Samo sformułowanie tematu Sformułowanie tematu "Uwarunkowania polityki klimatycznej Rzeczypospolitej Polskiej" jest odpowiednie i adekwatne dla dysertacji w zakresie nauk o polityce. Jest precyzyjne i jasno określa główny obszar badawczy pracy, którym jest analiza uwarunkowań wpływających na politykę klimatyczną Polski.

Oceniając trafność wyboru tematu pod względem naukowym, należałoby wyróżnić i wyeksponować następujące jego walory:

- precyzyność: jak wspomniano, jasno pozwala na jednoznaczne określenie zakresu badań. Skupienie się na "uwarunkowaniach polityki klimatycznej" w Polsce wskazuje na analizę czynników i determinantów, które wpływają na podejmowanie decyzji w tym obszarze.

- aktualność: temat dotyczący polityki klimatycznej jest jednym z najczęściej poruszanych i komentowanych zagadnień, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. W związku z globalnym wyzwaniem zmian klimatycznych, badanie polityki klimatycznej Polski ma ogromne znaczenie dla wypracowania skutecznych i odpowiedzialnych rozwiązań.

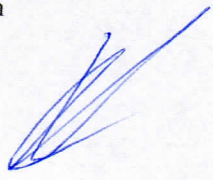
istotność: problem zmian klimatycznych i polityka klimatyczna są niezwykle newralgicznymi tematami dla społeczeństwa, gospodarki i środowiska naturalnego. Badanie ich uwarunkowań pozostaje kluczowe dla zobrazowania procesów decyzyjnych i efektywności podejmowanie działań na rzecz ochrony klimatu.

potencjał badawczy: użyte w tytule pojęcie "uwarunkowania" otwiera szeroki obszar badań, co daje możliwość przeprowadzenia dogłębnej analizy różnorodnych czynników wpływających na politykę klimatyczną, takich jak ekonomiczne, polityczne, społeczne, technologiczne i prawne aspekty.

umiędzynarodowienie: badanie polityki klimatycznej Polski ma również znaczenie dla wspólnoty międzynarodowej, ponieważ jest ona aktywnym uczestnikiem międzynarodowych negocjacji klimatycznych. Analiza uwarunkowań może pomóc w zrozumieniu, jakie czynniki wpływają na stanowisko Polski w globalnych dyskusjach na temat klimatu.

Nawiązując do ostatniego z nadmienionych aspektów w przypadku pracy powstałej pod kierunkiem dr hab. Przemysława Mikiewicza, a napisanej przez mgr Marcela Błocha warto podnieść kwestie wyjścia poza schematyczne rozwiązania właściwe dla powstających w Polsce dysertacji z zakresu nauk o polityce i administracji. Standardem pozostaje lokowanie w tytule ram chronologicznych i terytorialnych. W przypadku niniejszej pracy promotorowi i doktorantowi udało się uniknąć stosowania ograniczników w postaci czasu i miejsca. Pierwsze z wymienionych okazały się zbyteczne dzięki prostemu zabiegowi polegającemu na wskazaniu pełnej nazwy państwa eliminując tym samym okres PRL-u¹, natomiast drugim dotyczącym działań kolejnych ekip rządowych przez wzgląd na ich zasięg nadano wymiar globalny. Jest to niezwykle trudne wyzwania, któremu obaj Panowie sprostali w sposób wysmienity.

¹ Autor wprowadzie wskazuje jako początek swych analiz wybory parlamentarne z 27 października 1991 r., a nie 29 grudnia 1989 r. kiedy to oficjalnie usunięto termin „Ludowa” z nazwy. W wymiarze merytorycznym odnoszącym się do polityki klimatycznej to drobne przesunięcie czasowe nie ma żadnego znaczenia.

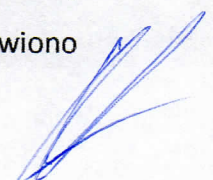


Struktura, zawartość merytoryczna i język pracy:

Treść zasadnicza zawiera 410 stron, całość 489. Składają się na nią: wprowadzenie, pięć rozdziałów, zakończenie. Całość zamyka nad wyraz bogata bibliografia licząca kilkaset pozycji.

Struktura pracy jest bardzo typowa. Zawartość merytoryczna pracy ulokowana została w pięciu rozdziałach. Poprzedza je tradycyjny Wstęp, w którym uzasadniono wybór tematu, określono cele pracy, wskazano zastosowane podejście badawcze, omówiono wykorzystane metody dociekań i określono wykorzystaną literaturę.

W pierwszym rozdziale omówiono zostało znaczenie transformacji spowodowanych zmianami klimatu dla życia społecznego i politycznego, również w kontekście Polski. Tu kieruje ogromne słowa uznania pod adresem doktoranta za treść pierwszego podrozdziału. Należą się mu one za podjęcie kwestii technicznych i wycucie, a zarazem i precyzję wypowiedzi. Jednostki mocy i energii podane zostały bezbłędnie, co dla prac właściwych dla nauk społecznych nie jest standardem. Wartości podano poprawnie, poza ilością energii przebijającą się przez atmosferę jako 340 W/m^2 , którą uznać należy za nieco zawyżoną. Niemniej jest to wyjątek, który dostrzegłem weryfikując i przeliczając każde z przedstawionych danych liczbowych dotyczących irradacji. W kolejnych częściach, poza wspomnianym odzwierciedleniem zmian klimatycznych na relacje społeczne i działania w polityce wewnętrznej przeanalizowano także ich wpływ na stosunki międzynarodowe i omówiono reżimy międzynarodowe jako formy instytucji pozwalających na współpracę między państwami. W drugim rozdziale zaprezentowano podstawy kulturowo-filozoficzne, religijne i ideologiczne, które stanowią ramy kształtujące polską politykę klimatyczną. Przedstawiono kwestie związane z ochroną środowiska naturalnego jako kontekst dla działań na rzecz ochrony klimatu. Omówiono również różne nurty ideologiczne i ich wpływ na różne kierunki polityki klimatycznej. Trzeci rozdział przedstawia kompleksową analizę aktów prawnych dotyczących zmian klimatu na poziomie Polski, Unii Europejskiej i globalnym, w tym Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Przeanalizowano plany, programy i ustawy dotyczące ochrony klimatu w Polsce oraz akty prawa UE i umowy międzynarodowe dotyczące ochrony klimatu. Czwarty rozdział skupia się na analizie instytucji społecznych, które mają znaczenie dla polityki państwa w zakresie zmian klimatu. W tym kontekście przeanalizowano działalność organizacji pozarządowych i największych przedsiębiorstw działających w Polsce, z uwzględnieniem ich wpływu na politykę państwa poprzez działania lobby. Przedstawiono



także świadomość klimatyczną społeczeństwa polskiego. Ostatni rozdział analizuje wypowiedzi posłów w ramach posiedzeń Sejmu i komisji parlamentarnych oraz przedstawia sylwetki ministrów ochrony środowiska i klimatu. Przeanalizowano programy działania Rady Ministrów jako wypadkową oddziaływań różnych czynników instytucjonalnych i preferencji centralnych instytucji państwowych. W zakończeniu mgr Marcel Błoch odniósł się do zawartości każdego z rozdziałów zestawiając krótką jego analizę z postawionymi przed pracą zadaniami. Zawarł swoje spostrzeżenia i wnioski dotyczące przeprowadzonych poszukiwań badawczych i opatrzył je komentarzem. Wykazał się przy tym ogromnym wyczuciem i daleko idącą powściągliwością w formułowaniu opinii, co jednak nie odbyło się kosztem pierwiastka poznawczego. Poczytuje to jako istotną zaletę i walor rozprawy.

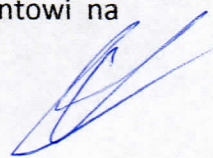
Doktorant przedstawia spójny przekaz merytoryczny w swojej dysertacji. Większość treści jest syntetyczna, a logiczna konstrukcja wywodu jest starannie wyważona. Narracja autora jest poprawna we wszystkich aspektach. Cechuje ją interdyscyplinarność, sprawnie łącząc elementy nauk o polityce i administracji, prawa, ekonomii i klimatologii. To istotny walor pracy i dowód na potencjał badawczy doktoranta. Jego umiejętność operowania różnymi dziedzinami tematu wzmacnia wartość merytoryczną przekazu.

Autor ogranicza liczbę dygresji i nie wplata w treść przekazu o charakterze anegdotycznym, co pozwala uniknąć niejasności interpretacyjnych i skupić się na kluczowym wywodzie. Zawartość merytoryczna jest pozbawiona zbędnego balastu, który czasami spotyka się w tego typu pracach, gdzie odniesienia niezwiązane z meritem mogą przysłonić istotne kwestie. Marcel Błoch wystrzega się również wtrętów publicystycznych, co nie jest łatwe przy podejmowaniu tematów związanych z tak medialnym zagadnieniem jak polityka klimatyczna. Zdarzają się one bardzo sporadycznie, nie mają one negatywnego wpływu na jakość przekazu.

Należy zauważyć doskonałą sprawność językową pracy. Styl, słownictwo i precyzyjne opisywanie skomplikowanych procesów są ogromnym atutem dysertacji. Autor zadbał również o staranność redakcyjną, co dodatkowo podnosi jakość całej pracy.

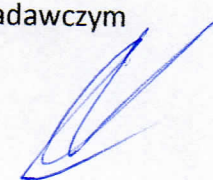
Metodologia pracy:

Jako główny cel poznawczy doktorant wskazał „analizę polskiej polityki klimatycznej w kontekście aktualnej wiedzy naukowej”. Wybór ten należy uznać za w pełni poprawny. Jego realizacji posłużyła m.in. analiza instytucjonalno-prawna. Pozwoliła ona doktorantowi na



dogłębne zbadanie różnych aspektów polityki klimatycznej w Polsce, w tym ocenę efektywności działań podejmowanych przez instytucje państwowe w zakresie ochrony klimatu oraz analizę zgodności z prawem i międzynarodowymi porozumieniami klimatycznymi. Mgr Marcel Błoch sięgnął też po komparatystykę. Elementy metody porównawczej zostały wykorzystane w odniesieniu do programów ugrupowań politycznych oraz aktywności posłów w ramach Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Komisji do spraw Energii, Klimatu i Aktywów Państwowych. Zestawienia te pozwalają na analizę różnych podejść i stanowisk wobec problematyki klimatycznej, co umożliwia lepsze zrozumienie jej dynamiki w Polsce. Dobór analizowanych elementów oddziałujących na kształtowanie polskiej polityki klimatycznej przeprowadził doktorant z wykorzystaniem metody systemowej. Dokonał tego poprzez określenie szczegółowych kryteriów, instytucje polityczne i życie społeczne, które to zostały traktowane jako wyodrębnione elementy składające się na cały system polityczny dotyczący ochrony klimatu. Kwestie kulturowe, ideologiczne i religijne zostały uznane za elementy otoczenia tego systemu, wpływające na podejmowane decyzje i działania, stąd też wśród metod pracy doktoranta odnaleźć można analizę systemową. W moim przekonaniu mgr Marcel Błoch nie wykorzystał w pełni stojących za nią możliwości. W obszarze metodologicznym można poczytać to jako najpoważniejszy mankament prowadzonych poszukiwań. Ponadto wśród eksponowanych przez doktoranta środków, z których korzystał, wskazana została analiza dokumentów. Zgodnie z deklaracjami ze Wstępu rozprawy pozwoliła ona na zgromadzenie istotnych informacji z różnych źródeł, w tym aktów prawnych, programów rządowych, raportów organizacji międzynarodowych i innych dokumentów dotyczących polityki klimatycznej oraz przeprowadzenie ich interpretacji w pryzmacie prowadzonych poszukiwań badawczych. Umożliwił to poczynienie ustaleń dotyczących kluczowych trendów, celów i strategii polityki klimatycznej w Polsce oraz ocenę postępów w ich osiągnięciu.

Niezwykle istotnym elementem metodologicznym pracy pozostaje przyjęcie w całej procedurze badawczej jednolitego podejścia przez doktoranta. Mgr Marcel Błoch wybrał „nowy instytucjonalizm”, który to - słowami autora dysertacji: „nie utożsamia się wyłącznie z instytucjami politycznymi, lecz szerzej, definiując je jako stabilny, powtarzający się wzór zachowań”. W świetle lektury dysertacji uznaje to bardzo trafne wskazanie. Potwierdza ono też pewną kulturę i dojrzałość warsztatową doktoranta. Potwierdza ją nie tylko wspomniany aspekt, lecz całościowo użyte metody pracy w tak skomplikowanym problemie badawczym



jakim jest niewątpliwie polityka klimatyczna w Polsce. Pozwoliły one uwzględnić w dociekaniach zarówno aspekty instytucjonalne i prawne, jak i polityczne, kulturowe i społeczne. To wielopłaszczyznowe spojrzenie wzbogaciło przeprowadzone analizy i umożliwiło kompleksowe ukazanie obrazu podejmowanej tematyki w kontekście globalnym i lokalnym.

Bibliografia:

Doktorant w dysertacji wykorzystał literaturę fachową przedmiotu publikowaną w monografiach problemowych oraz periodykach naukowych i branżowych. Jest to kilkaset pozycji, a sam ich wykaz liczy ponad 60 stron. Sięgnięto także po dane publikowane przez GUS oraz koncerny i firmy energetyczne. Świadomy interdyscyplinarnego charakteru pracy korzystał także z tekstów z właściwych dla wielu obszarów wiedzy od prawa i stosunków międzynarodowych, po nauki przyrodnicze i techniczne, co niewątpliwie wzbogaciło przekaz merytoryczny. Kluczowe znaczenie w omawianej dysertacji zajęły materiały źródłowe. Niezwykle istotne dla prowadzonych dociekań związanych z polityką klimatyczną w Polsce okazały się stenogramy i nagrania z posiedzeń Sejmu, Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Komisja OŚZNiL) oraz Komisji do spraw Energii, Klimatu i Aktywów Państwowych (Komisja ds. EKiAP). Również programy wyborcze ugrupowań politycznych stanowiły istotne źródło informacji na temat ich podejścia do analizowanego zagadnienia. Mgr Marcel Błoch, wykorzystał o czym wspomniano omawiając metodologię, polskie akty prawne, w tym ustawy, oraz rządowe dokumenty planistyczne. W ramach przeglądu stenogramów z prac Sejmu i wybranych komisji sejmowych, doktorant dokładnie wyselekcjonował tematykę o istotnym znaczeniu dla polityki klimatycznej. Dokonał gruntownego przeglądu tych materiałów, zwracając uwagę na stanowiska posłów wobec polityki klimatycznej, przekazywane idee oraz poziom ich wiedzy na temat zmian klimatycznych. Wszystkie omawiane przez niego posiedzenia miały związek zarówno z bezpośrednimi, jak i pośrednimi aspektami polityki klimatycznej, dotyczącymi zmian klimatycznych oraz emisji gazów cieplarnianych

W wymiarze związanym z polityką klimatyczną, prowadzoną przez rząd RP w relacjach międzynarodowych, licznie sięgał po dokumenty związane z działaniami Unii Europejskiej, takie jak rozporządzenia, dyrektywy, decyzje oraz traktaty. Ponadto, umowy międzynarodowe



i decyzje podjęte w ramach Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP lub Konferencja Stron UNFCCC) zostały poddane analizie, aby zrozumieć globalne aspekty polityki klimatycznej. Nie odbiegając od tematu i stawianego sobie celu mgr Marcel Błoch, analizując porozumienia globalne, skoncentrował się na najważniejszych umowach i decyzjach przyjętych w ramach Konferencji Stron UNFCCC, które wpłynęły na rozwój polityki klimatycznej.

Odrębną grupę źródłową poddaną przez doktoranta analizie stanowią materiały pochodzące od podmiotów gospodarczych. Zaliczyć można do nich dane pochodzące z raportów i sprawozdań przedsiębiorstw. Ponadto doktorant włączył w ten zakres informacje zbierane przez organizację pozarządową, których sprawozdania z działalności stały się istotnym źródłem informacji, tak jak i strony internetowe badanych instytucji.

Wykorzystanie szerokiego zakresu materiałów źródłowych należałoby uznać za kluczowy atut omawianej rozprawy. To właśnie ten element pozwolił na bezpośrednią kompleksową i dogłębną analizę polskiej polityki klimatycznej, uwzględniając różnorodne aspekty i perspektywy. Stanowił podstawę selekcji będących przedmiotem dociekań uwarunkowań.

Problematyka i usytuowanie pozycji w literaturze przedmiotu

Literatura przedmiotu oferuje bogactwo publikacji dotyczących problematyki związanej z polityką klimatyczną, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. W pierwszym przypadku nie brak też pozycji w których podejmuje się tematy takie jak ocena polityki klimatycznej w Polsce, uwzględniając jej cele, strategie i skuteczność w osiąganiu celów związanych z redukcją emisji gazów cieplarnianych. Równocześnie identyfikuje się czynniki wpływające na kształtowanie polityki klimatycznej Polski, takie jak polityczne, ekonomiczne, społeczne i technologiczne uwarunkowania. Nie brak też opracowań poświęconych roli międzynarodowych porozumień w kształtowaniu polityki klimatycznej. Wielu rodzimych autorów podnosi udział Polski w globalnych negocjacjach dotyczących zmian klimatu, a także skutki wdrażania postanowień międzynarodowych czy też umów na krajowym poziomie. Żadna ze znanych mi pozycji nie łączy jednakże wszystkich wspomnianych elementów w jedną spójną całość, nie scala ich w jednolitej perspektywie badawczej w wymiarze analitycznym. Doktorant robi to skutecznie. Jest to niewątpliwie wkład mgr Marcela



Błocha w zgłębienie problematyki klimatycznej w realiach polskiego systemu politycznego. Podobnie rzecz ma się z ustaleniami dotyczącymi roli, jaką odgrywają w tym instytucje, organizacje pozarządowe czy nawet pojedynczy parlamentarzyści. Działania lobby i ścieranie się różnych interesów w formule kształtu polityki klimatycznej są podejmowane przez środowiska badawcze w Polsce sporadycznie, co tworzy wyraźną lukę badawczą. Praca mgr Marcelego Błocha w wielu fragmentach wypełnia ją przynajmniej częściowo.

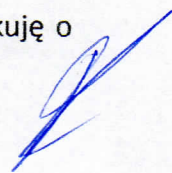
Ocena końcowa

Podjęte przez mgr. Marcela Błocha wysiłki badawcze przyniosły rezultat, który należy uznać za naukowo wysoce satysfakcjonujący. Zasadniczy cel, który sobie postawił, został z powodzeniem osiągnięty. Rezultaty poszukiwań prowadzonych przez doktoranta stanowią ważny wkład poznawczy i przyczyniają się do uzupełnienia stanu wiedzy w nakreślonej tytule problematyce. Prace mgr Marcela Błocha oceniam bardzo wysoko, za walor recenzowanej dysertacji uważam jej oryginalność i poziom merytoryczny.

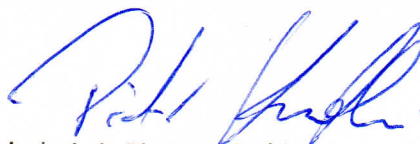
Korzystając z możliwości proszę, by doktorant podczas obrony ustosunkował się do następujących kwestii:

- Dlaczego poza pozycją Jerzego Boryczki doktorant zaniechał korzystania z publikacji krytycznych wobec antropogeniczności zmian klimatu?
- Proszę o wyjaśnienia, czym jest tak zwana Petycja Oregońska, krytyczna wobec antropogeniczności zmian klimatu (na którą powołał się Leszek Świętochowski [s. 331]) i „światowa organizacja nauki” (na którą powołał się Jan Szyszko [s. 383]).
- Proszę uzasadnić przedstawienia stanowisk i polityk wewnętrznych spółek energetycznych kontrolowanych przez Skarb Państwa.

Podsumowując recenzję, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Marcela Błocha Uwarunkowania polityki klimatycznej Rzeczypospolitej Polskiej napisanej w na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem dra hab. Przemysława Mikiewicza stanowi oryginalny i nowatorski utwór naukowy, w którym potwierdzona została ogólna wiedza teoretyczna doktoranta z zakresu nauk o polityce. Wyczerpuje to wymagania wymogi art.187 ust.1 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020, poz. 85 ze zm.) Wnioskuje o



dopuszczenie mgr. Marcela Błocha do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'P. Kwiatkiewicz', is written over the printed name.

dr hab. inż. Piotr Kwiatkiewicz, prof. UAM